

Anonüümseks muudetud versioon

Tõlge

C-530/19 - 1

Kohtuasi C-530/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

11. juuli 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Oberster Gerichtshof (Austria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

17. juuni 2019

Kostja, vastustaja apellatsioonimenetluses ja määruskaebuse esitaja:

NM, pankrotihaldur NIKI Luftfahrt GmbH suhtes algatatud maksejõuetusmenetluses

Hageja, apellatsioonkaebuse esitaja ja vastustaja määruskaebemenetluses:

ON

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus, edaspidi ka „eelotsusetaotluse esitanud kohus“) tegi kassatsioonikohtuna [...] kohtuasjas hageja ON, Guttaring, [...] versus kostja NM, advokaat, Viin [...], pankrotihaldur NIKI Luftfahrt GmbH suhtes algatatud maksejõuetusmenetluses, seoses pankrotimenetluses esitatud nõuete tunnustamise [...], 18 916,51 euro ja kõrvalnõuete maksmise ning [...] tuvastamise nõuetega, menetledes kostja [...] määruskaebust Oberlandesgericht Wien'i (liidumaa kõrgeim kohus Viinis) kui apellatsioonikohtu 14. veebruari 2019. aasta [...] määruse peale, millega kostja apellatsioonkaebuse alusel tühistati Landesgericht Korneuburg'i (Korneuburgi liidumaa kohus) 21. novembri 2018. aasta otsus [...] ning saadeti kohtuasi uueks läbivaatamiseks ja uue otsuse tegemiseks tagasi esimese astme kohtule, kinnisel kohtuistungil järgmise [lk 2]

kohtumääruse

I Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) esitatakse ELTL artikli 267 alusel järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas lennuettevõtja, kes määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti b kohaselt pakub reisijatele nimetatud määruse artikli 9 lõike 1 punkti b kohast abi, vastutab sama määruse alusel kahju eest, mille põhjustas reisija vigastus, mis tekkis lennuettevõtja pakutud hotelli personali hooletuse tõttu?

2. Kui esimesele küsimusele vastatakse eitavalt, siis

Kas lennuettevõtja kohustus pakkuda määruse nr 261/2004 artikli 9 lõike 1 punkti b kohast abi piirdub reisijale hotelli vahendamise ja majutuskulude kandmisega või on lennuettevõtja kohustatud tagama majutuse kui sellise?

II. Menetlus peatatakse Austria kohtukorralduse seaduse (Gerichtsorganisationsgesetz, GOG) § 90a lõike 1 alusel kuni eelotsuse tegemiseni.

Põhjendused

A. Asjaolud

Kostja on advokaat, kes tegutseb Austria lennuettevõtja pankrotihaldurina. See ettevõtja pidi Austrias elava hageja jaoks [lk 3] teostama pakettreisilepingu raames lennu Mallorcalt Viini. Kõnealuse lennu tühistamise tõttu broneeriti lend ümber järgmise päeva õhtule. Seepärast pidi lennuettevõtja määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti b kohaselt koostoimes sama määruse artikli 9 lõike 1 punktiga b pakkuma majutust hotellis. Ta täitis kohustuse, majutades hageja kohalikku hotelli.

Hageja liigub ratastooli abil. Ta tegi järgmisel päeval koos oma abikaasaga, kes lükkas tema ratastooli, jalutuskäigu. Kui nad tagasi hotelli pöördusid, jäid ratastooli esirattad kinni asfaltteega risti kulgevasse renni. Hageja kukkus ratastoolilt ettepoole maha ja sai raskelt vigastada.

B. Poolte väited ja taotlused

Hageja nõuab kahju hüvitamist. Esiteks palub ta tunnustada lennuettevõtja pankrotimenetluses pankrotinõudena esitatud hüvitenõuet, millele kostjast pankrotihaldur esitas vastuväite, teiseks aga kohustada pankrotihaldurit hüvitis välja maksma lennuettevõtja vastutuskindlustuse arvelt, kusjuures pärast nimetatud tähtaja möödumist on otsus sundtäidetav. Ta väidab, et õnnetusjuhtum leidis aset asjaomase hotelli territooriumil ja hotellipersonal käitus hooletult, kui ei kõrvaldanud renni teelt ega muutnud seda muul moel ohutuks.

Kostja väidab vastu, et määrusest nr 261/2004 ega ka Austria õigusest ei tulene lennuettevõtjale kohustust vastutada hotellipersonali hooletuse eest. Pigem läheb

selline vastutus vastuollu viidatud määrusega, kuivõrd [lk 4] lennuettevõtja kohustused piirduvad majutuse pakkumisega. Liikmesriigi õigusnormi alusel esitatud nõude puhul peaks lennuettevõtja vastutus olema ulatuslikum kui näeb ette tema hüvitamiskohustus. Lisaks ei tegutsenud hotellipersonal hooletult, hageja peab tõendama, et asjaomane renn asus hotelli territooriumil ega olnud muudetud ohutuks.

C. Menetluse käik

Esimese astme kohus jättis hagi rahuldamata. Hageja ei saa oma nõudega tugineda määrusele nr 261/2004, sest lennuettevõtjal oli üksnes majutuse pakkumise kohustus, see ei too kaasa vastutust tuleneva kahju eest, mis tekkis hotellipersonali väidetava hooletuse tõttu. Asjaomast nõudeõigust ei tulene ka Austria õigusest, sest hageja ja lennuettevõtja vahel puudus lepinguline suhe ning lepinguvälise vastutus kolmanda isiku eest on piiratud; hageja ei ole sellega seoses esitanud ühtegi asjakohast väidet. Lähtudes sellisest õiguskäsitlusest, ei tuvastanud esimese astme kohus asjaolusid seoses küsimustega, kas õnnetus üldse juhtus hotelli territooriumil ja kas hotellipersonal käitus hooletult.

Apellatsioonikohus tühistas selle otsuse ja saatis asja tagasi esimese astme kohtule uue lahendi tegemiseks pärast täiendavaid menetlustoiminguid.

Tegutseval lennuettevõtjal oli kõnealusel juhul määruse nr 261/2004 artikli 9 lõike 1 punktist b tulenev kohustus. Kui ta ei oleks seda kohustust täitnud, siis oleks ta pidanud hagejale hüvitama tekkinud kulud asjakohases ja mõistlikus ulatuses. See [lk 5] nõudeõigus tekib kohustuse täitmata jätmise korral liikmesriigi õigusest, mis on määruse nr 261/2004 artikli 12 alusel kohaldatav lisaks sama määruse sätetele. Sama peaks kehtima, kui lennuettevõtja pakutud hotelli pidaja (või selle personal) ei täida oma kohustust nõuetekohaselt, nagu oli väidetavalt käesoleval juhul. Ka selline kohustuse mittenõuetekohane täitmine põhjendab Austria õigusest tulenevat nõudeõigust, kusjuures Austria õiguse kohaselt vastutab lennuettevõtja hotellipersonali hooletuse eest. Kuivõrd esimese astme kohus ei selgitanud oma erineva õigusliku seisukoha tõttu välja õnnetusjuhtumi täpsemaid asjaolusid, siis tuleb vaidlustatud otsus tühistada ja saata asi esimese astme kohtule uueks läbivaatamiseks.

Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) menetleb kostja määruskaebust, milles kostja palub jõustada esimese astme kohtu otsuse, millega jäeti nõue rahuldamata. Lennuettevõtja arvates ta täitis määruse nr 261/2004 artiklist 9 tulenevad kohustused, tagades hagejale tasuta majutuse. Määruse nr 261/2004 artiklil 12 rajanev liikmesriigi õiguse kohaldamine ei tohi kaasa tuua olukorda, et lennuettevõtjale pannakse lõpuks veelgi kaugemale ulatuvad kohustused. See tuleneks aga appellatsioonikohtu seisukohast, kui lennuettevõtja peab vastutuse välistamiseks kontrollima tema poolt pakutavaid majutusasutusi. Sellest olenemata on esitatud kaalutlustel ekslikud ka appellatsioonikohtu märkused Austria õiguse kohta.

D. Õiguslik alus

1. Lennuettevõtja kohustus abi pakkuda tuleneb *Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. veebruari 2004. aasta määruse (EÜ) nr 261/2004, [lk 6] millega kehtestatakse ühiseeskirjad reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antava hüvitise ja abi kohta ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 295/91 (ELT 2004, L 46, lk 1; ELT eriväljaanne 07/08, lk 10; eespool ja edaspidi „määrus nr 261/2004“) järgmistest sätetest.*

Artikkel 5. Tühistamine

1. Lennu tühistamise korral:[...]

b) pakub tegutsev lennuettevõtja asjaomastele reisijatele [...] teekonna muutmise korral, kui uue lennu mõistlikkuse piires oodatav väljumisaeg on vähemalt järgmisel päeval pärast tühistatud lennu kavandatud väljumisaega, artikli 9 lõike 1 punktides b ja c määratletud abi; [...]

Artikkel 9. Õigus hoolitsusele

1. Kui osutatakse käesolevale artiklile, pakutakse reisijatele tasuta järgmist:

a) [...]

b) hotellimajutus,

– kui tuleb oodata üks või mitu ööd või

– kui reisija peab ootama kavandatud kauem;

[...]

2. Määruse nr 261/2004 artikli 12 lõige 1 näeb ette järgmist.

Artikkel 12. Lisahüvitis

1. Käesoleva määruse kohaldamine ei piira reisijate õigusi lisahüvitisele. Käesoleva määruse alusel antud hüvitis võidakse sellisest lisahüvitisest maha arvata. [lk 7]

3. Austria tsiviilseadustiku (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, edaspidi „ABGB“) § 1313a on sõnastatud järgmiselt:

Kohustuse täitmiseks kohustatud isik vastutab nii oma seadusliku esindaja kui ka nende isikute süülise käitumise eest nagu oma käitumise eest, keda ta kasutab oma kohustuste täitmisel.

E. Eelotsusetaotluse põhjendused

1. Esimene küsimus

1.1. Määruse nr 261/2004 sõnastusest tuleneb esmalt ainult lennuettevõtja kohustus pakkuda määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punkti b teise võimalusega ette nähtud juhul tasuta majutust hotellis. Euroopa Kohus leidis siiski, et selle kohustuse täitmata jätmisel tekib reisijal õigus nõuda hüvitist, mis ei ole „lisahüvitis“ määruse nr 261/2004 artikli 12 tähenduses (Euroopa Kohtu 13. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus *Sousa Rodriguez*, C-83/10, EU:C:2011:652, punkt 43 jj). Hüvitamine ei tohi minna kaugemale kui on lennuettevõtja hoolitsemiskohustuse täitmata jätmise korvamiseks konkreetsel juhul vajalik, asjakohane või mõistlik (Euroopa Kohtu 31. jaanuari 2013. aasta kohtuotsus *McDonagh*, C-12/11, EU:C:2013:43, punkt 51).

1.2. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul nähtub Euroopa Kohtu praktikast selgesti, et kõnealune nõudeõigus rajaneb vahetult määrusel. Sellepärast ei ole vaja tugineda liikmesriigi õigusele (selline arusaam on viimasel ajal levinud ka saksakeelses õiguskirjanduses [...] [lk 8] [...]).

1.3. Kui hoolitsemiskohustuse täitmata jätmise korral on reisijal vahetult määrusel rajanev õigus nõuda hüvitist, siis ei ole välistatud käsitleda samamoodi ka kohustuse mittenõuetekohase täitmise olukorda. Seega võib eeldada, et lennuettevõtja, kes peab pakkuma hotellimajutust, peab vahetult määrusest tulenevalt vastutama tema valitud hotellipidaja kohustuse puuduliku täitmise eest.

1.4. Eeltoodud seisukoha vastu räägib siiski see, et kohustuse täitmata jätmise korral makstavat hüvitist (vt eespool punkt 1.1) tuleb pidada samaväärseks osutamata jäänud teenusega. Seega oleks mõeldav vahetult määrusel rajanev (teisene) nõudeõigus, seda muu hulgas põhjusel, et vastasel juhul puuduks liidu õiguses sunniabinõu esmase nõudeõiguse järgimata jätmise vastu. Seevastu kohustuse mittenõuetekohase täitmise puhul tuleb hüvitada kahju, mis ulatub kaugemale pelgalt majutuse pakkumisest ja kuulub seega määruse ülesehitusest lähtuvalt artikli 12 kohaldamisalasse. Seega tuleks asjakohaseid nõudeid (välja arvatud rahvusvahelise konventsiooni kohaldatavuse korral) hinnata kohaldatava riigisisese õiguse põhjal. [lk 9]

1.5. Ei ole siiski välistatud, et kõigile liidus tegutsevatele lennuettevõtjatele ühtsete raamtingimuste loomise eesmärgil (määruse nr 261/2004 põhjendus 4) peab Euroopa Kohus kohustuse mittenõuetekohast täitmist ja täitmata jätmist samaväärseks ning lähtub ka esimesel juhul vahetult määrusel rajanevast õigusest nõuda hüvitist. Eelotsusetaotluse punktiga 1 soovitakse selle küsimuse selgitamist.

2. Teine küsimus

2.1. Kui hotellipersonali (väidetav) ebaõige käitumine ei too kaasa vahetult määrusel rajanevat nõudeõigust, siis tuleb kontrollida, kas on olemas õigus hüvitisele määruse nr 261/2004 artikli 12 tähenduses. Seda, kas see on nii, tuleb vajaduse korral hinnata kohaldatavate rahvusvaheliste konventsioonide alusel, muudel juhtudel tuleb aluseks võtta kohaldatav riigisisene õigus.

2.2. Käesoleval juhul ei ole vaidlust selles, et kahju tekkis väljaspool Montréali konventsiooni artikli 17 lõikes 1 kirjeldatud ajavahemikku, nii et õigus hüvitisele ei saa mingil juhul põhineda sellel sätel. Samuti ei ole tegemist hilineamise tõttu reisijateveol tekkinud kahjuga viidatud konventsiooni artikli 19 tähenduses, sest hageja ei esitanud lennuettevõtja vastu hagi lennu hilineamise tõttu, vaid abi puuduliku pakkumise tõttu määruse nr 261/2004 alusel. Need teenused ei kuulu Montréali konventsiooni kohaldamisalasse (Euroopa Kohtu 10. jaanuari 2006. aasta kohtuotsus IATA, C-344/04, EU:C:2006:10, punkt 44 jj, mis puudutab määruse nr 261/2004 artiklis 6 kindlaks määratud abi). Sama kehtib kohustuse mittenõuetekohasest täitmisest või täitmata jätmisest tuleneva nõudeõiguse suhtes. **[lk 10]**

2.3. Kui esimesele küsimusele tuleb vastata eitavalt, siis saaks hageja nõudeõigus rajaneda ainult kohaldataval riigisisel õigusel. Kuna Hispaanias tekkinud kahju tõttu hõlmab vaidlus piiriüleseid asjaolusid, siis tuleb kohaldatav õigus kindlaks määrata kooskõlas rahvusvahelise eraõiguse normidega. Käesoleval juhul võib jääda lahtiseks, kas hageja nõudeõigus tuleb liigitada lepinguliseks või lepinguväliseks. Kõik kohaldatavad kollisiooninormid viitavad Austria õigusele. Leplingulise aluse puhul (vahetult määrusest tulenev õigus, vt Euroopa Kohtu 7. märtsi 2018. aasta otsus liidetud kohtuasjades *flightright GmbH jt*, C-274/16, C-447/16 ja C-448/16, EU:C:2018:160) on see kohaldatav Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (ELT 2008, L 177, lk 6, edaspidi „Rooma I määrus“) artikli 5 lõike 2 alusel (hageja harilik viibimiskoht ja veo sihtkoht on Austrias), lepinguvälise aluse puhul aga Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (ELT 2007, L 199, lk 40, edaspidi „Rooma II määrus“) artikli 4 lõike 2 alusel koostoimes artikli 23 lõikega 1 (hageja alaline elukoht ja lennuettevõtja asukoht on Austrias). Lisaks saab asjaolust, et mõlemad pooled esitasid seisukohti Austria õiguse sätete kohta, järeldada, et nad on selle vaikimisi valinud kohaldatavaks õiguseks Rooma I määruse artikli 3 lõike 1 järgi koostoimes artikli 5 lõikega 2 või Rooma II määruse artikli 14 lõike 2 järgi [...].

2.4. Austria õiguse järgi eeldab lennuettevõtja vastutus, et talle saab omistada hotellipersonali hooletuse. Õiguslik alus selleks võib olla ABGB § 1313a, mis näeb ette, et kohustatud isik vastutab nende isikute süülise käitumise eest nagu oma käitumise eest, keda ta kasutab oma kohustuste täitmisel. Viidatud säte hõlmab esmajoonel lepingulise kohustuse rikkumist, aga väljakujunenud kohtupraktika kohaselt **[lk 11]** tuleb seda kohaldada ka nende kohustuste täitmata

jätmise korral, mis ilma lepingulise aluseta tulenevad seaduses ette nähtud erilisest õigussuhtest [...]. Käesoleval juhul esineb selline õigussuhe seoses abi pakkumise kohustusega vastavalt määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punktile b koostoimes sama määruse artikli 9 lõike 1 punktiga b.

2.5. Teise isiku käitumist saab omistada kohustatud isikule ainult juhul, kui asjaomane isik täidab võlgniku kohustusi [...]. Seega on määrava tähtsusega see, milline oli lennuettevõtja kohustus kõnealusel juhul. Kuivõrd see kohustus tuleneb määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punktist b koostoimes sama määruse artikli 9 lõike 1 punktiga b, siis on tegemist küsimusega liidu õiguse kohta. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul on võimalikud kaks tõlgendust.

(a) Ühelt poolt võib lennuettevõtja kohustus piirduda ainult majutuse korraldamisega, see tähendab hotelli vahendamise ja asjaomaste kulude kandmisega. Sel juhul oleks reisija ise hotellipidaja lepingupartner, äärmisel juhul esindaks teda lepingu sõlmimisel lennuettevõtja. Sel juhul vastutaks lennuettevõtja ainult süülise käitumise eest hotelli valimisel, hotellipersonali hooletu käitumise tõttu tekkinud kahju hüvitamist peaks reisija hotellipidajalt ise nõudma. Käesolevas asjas ei ole süüline käitumine valiku tegemisel tuvastatav, seda ka määruse nr 261/2004 artikli 9 lõiget 3 (erilise tähelepanu pööramine liikumispuudega isikute vajadustele) silmas pidades. Seega tuleks hagi jätta rahuldamata. [lk 12]

(b) Teiselt poolt võib asuda seisukohale, et lennuettevõtja peab võimaldama majutuse kui sellise. Majutust võib vajaduse korral pakkuda ettevõtja enda hotellis või sõlmib lennuettevõtja sel eesmärgil lepingud hotellipidajatest kolmandate isikutega. Sellisel juhul kasutab lennuettevõtja hotellipidajat oma kohustuste täitmiseks. Austria õiguse alusel toob see kaasa vastutuse hotellipersonali hooletuse eest, kusjuures lennuettevõtja peab objektiivse puuduse korral hotelli mõjupiirkonnas tõendama süü puudumist [...]. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võivad ka iseseisev ettevõtja ja tema töötajad olla isikud, keda isik kasutab omaenda kohustuste täitmiseks ja kelle süü korral ta seega vastutab [...]. Vastutust ei välistaks tõsiasi, et lennuettevõtja ei saanud anda hotellipersonalile täpsemaid korraldusi ega kontrollida nende käitumist [...].

2.6. Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) peab mõeldavaks ka seisukohta, et lennuettevõtja peab võimaldama majutuse kui sellise.

Määruse nr 261/2004 artikli 9 lõike 1 punkti b sõnastus näeb ette ainult hotellimajutuse „pakkumist“, mis võib viidata ainult hotelli vahendamise kohustusele koos asjaomaste kulude katmisega. Määruse põhjenduse 1 kohaselt on eesmärk siiski tagada reisijate kõrgetasemeline kaitse. Sellisel tasemel kaitset [lk 13] ei tagataks, kui lennuettevõtja täidaks tegelikult vaid neid piiratud kohustusi. Sellisel juhul oleks reisija hotellipidaja lepingupartner ja peaks temalt nõudma hüvitist puudulikult osutatud teenuse eest. Selleks saaks ta pöörduda oma elukohajärgsesse kohtusse ainult siis, kui on täidetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse

ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1; edaspidi „Brüsseli Ia määrus“) artikli 17 tingimused (hotellipidaja tegevuse suunatus tarbija elukohariiki), muul juhul peaks reisija Brüsseli Ia määruse artikli 4 kohaselt pöörduma hotellipidaja asukohariigi kohtusse. Tegutseva lennuettevõtja vastu suunatud hagid esitatakse seevastu üldjuhul sihtkohajärgsele kohtule (vt Euroopa Kohtu 9. juuli 2009. aasta kohtuotsus *Rehder*, C-204/08, EU:C:2009:439, ja viimati 7. märtsi 2018. aasta otsus liidetud kohtuasjades *flightright GmbH jt*, C-274/16, C-447/16 ja C-448/16, EU:C:2018:160), see hõlbustab suurel määral nõude maksmapanemist. Lennuettevõtjale seevastu ei pandaks kahju hüvitamise kohustusega ebaproportsionaalselt suurt koormust, sest ka kahju eest vastutamise korral ei peaks ta seda lõplikult hüvitama, vaid saaks esitada tagasinõude tema ja hotellipidaja vahelise lepingu alusel. Kuivõrd reisija pidi ainult (vähemalt objektiivse) puuduse tõttu lennuettevõtja mõjusfääris ööbima tema pakutavas hotellis, siis on mõeldav, et välisriigis hagi esitamise ja tagasinõude maksmapanemise riski võtab ettevõtja, mitte reisija.

2.7. Austria õigusest tulenev vastutus oleneb seega vastusest liidu õiguse kohta esitatud eelotsuseküsimusele, kui ulatuslikud on lennuettevõtja kohustused vastavalt määruse nr 261/2004 artikli 5 lõike 1 punktile b koostoimes sama määruse artikli 9 lõike 1 punktiga b. Sellesse tuleb selgust tuua teise küsimusega.

C. Menetlusõiguslikud märkused [lk 14]

1. Nii esimese kui ka teise küsimuse puhul ei ole tegemist *acte clair* juhtumitega ning nende kohta puudub Euroopa Kohtu praktika. Seepärast peab Oberster Gerichtshof kui Austria kõrgeim üldkohus esitama eelotsusetaotluse.

2. Määruskaebuse menetlus peatatakse, kuni Euroopa Liidu Kohus teeb eelotsuse.

[...]